

Õiguskantsler

Anti Puusepp, Terje Kraanvelt
Haljala Vallavalitsus ja Kuusalu
Vallavalitsus
haljala@haljala.ee;
vallavalitsus@kuusalu.ee

Teie 10.02.2023 nr 14-5/23/50

Meie 13.03.2023 nr 14-1/230272/2301327

Kohalike omavalitsuste maamaksutulu vähenemine

Austatud vallavanemad

Palusite õiguskantsleril hinnata, kas kohalikele omavalitsustele looduskaitsealadelt laekumata jääva maamaksutulu kompenseerimata jätmine on olnud õiguspärane. Tänan Teid pöördumise eest.

Maamaksuseaduse (§ 4 lg 1 punkt 1¹) kohaselt ei pea kaitsealade loodusreservaadi ja sihtkaitsevööndi maalt ning püsielupaikade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu maksma. Peale selle on osa maast (hoiualade, püsielupaiga piiranguvööndi maa, looduse üksikobjekti piiranguvööndi maa, kalda või ranna veekaitsevööndi maa) 50 protsendi ulatuses maamaksust vabastatud (maamaksuseaduse § 4 lg 2). Nende maksusoodustuste tõttu on kohalike omavalitsuste maamaksutulu tõepoolest väiksem.

Suure osa Haljala ja Kuusalu valla maast hõlmab Lahemaa rahvuspark. Kirjutasite, et sellel maalal kehtivate maamaksusoodustuste tõttu jääb Haljala vallale igal aastal laekumata ligikaudu 165 000 eurot ja Kuusalu vallale 175 000 eurot. Rahandusministeerium on viimastel aastatel eelarveläbirääkimiste käigus toetanud ettepanekut, et riigieelarves oleks ette nähtud raha ka maamaksutulu vähenemise kompenseerimiseks, kuid siiani on see ettepanek jäänud arvesse võtmata.

Õiguskantsler saab otsustavalt sekkuda siis, kui Vabariigi Valitsuse ja Riigikogu poliitilised valikud väljuvad põhiseaduslikust raamist. Paraku saan praegu selgitada üksnes järgmist.

Kaebusi, mis on esitatud laekumata maamaksu kompenseerimata jätmise kohta, on lahendatud kohtus. Kuusalu Vallavalitsuse sellekohane kaebus oli kohtus arutusel 2012. ja 2013. aastal (kohtuasi nr [3-11-1819](#)). Nii halduskohus kui ka ringkonnakohus jätsid Kuusalu Vallavalitsuse kaebuse rahuldamata. Seejuures käsitlesid kohtud laekumata jääva maamaksu kompenseerimata jätmist ka Eesti Vabariigi põhiseaduse §-ide 154 ja 157 kontekstis ehk võttes arvesse neid põhiseaduse sätteid, millele viitasite õiguskantslerile saadetud kirjas.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

Kohtu käsitlemisega võib nõustuda. Vallal ega linnal ei saa olla õiguspärast ootust sellele, et talle hüvitatakse maksuelemendi muutmisega kaasnev maksutulu vähenemine. Samuti puudub vallal õiguspärane ootus, et temale laekuva maksu osa jääb alati ühesuguseks.

Õiguslikult pole alust nõuda kompensatsiooni looduskaitsete piirangute tõttu maamaksu laekumise vähenemise eest. Ükski seadus ei pane riigile kohustust hüvitada vallale või linnale maamaksust (täielikult või osaliselt) vabastatud maade eest saamata jäänud maamaksu.

Riigil on kohustus tagada valdadele ja linnadele piisav rahastamine, et need saaksid täita omavalitsuslike ülesandeid (PS § 154 lõige 1). Samuti on valdadel õigus saada riigieelarvest raha seadusega pandud riiklike ülesannete täitmiseks (PS § 154 lõike 2 teine lause). Samas ei ole riigil keelatud omavalitsuslike ülesannete rahastamist vähendada tingimusel, et ka pärast seda on vallal võimalik täita omavalitsuslike ülesandeid vähimas vajalikus mahus (RKÜKo 16.03.2020, [3-4-1-8-09](#), p 68).

Seega on vallal või linnal võimalik riigile esitatud nõuet põhjendada riigi piisava rahastuse tagamata jätmisega. Kui tegemist pole riikliku ülesande rahastamata jätmisega, saab vald esitada nõude selle kohta, et riik on jätnud talle tagamata kohalike ülesannete täitmiseks minimaalselt vajaliku rahastuse. Sel juhul tuleb vallal kohtukaebuses näidata, et tal pole piisavalt tulu omavalitsuslike ülesannete minimaalses mahus täitmiseks (RKPJKo 14.10.2005, [3-4-1-23-15](#), p 92). Raha piisavuse üle otsustamisel sobib võtta hindamiskriteeriumiks avalike teenuste osutamise kvaliteet: tuleks jälgida, et konkreetse kohaliku omavalitsuse teenuste tase ei muutuks rahapuuduse tõttu oluliselt kehvemaks, kui see on teistes Eesti omavalitsusüksustes.

Kui teil on ettepanekuid, kuidas saaks kohalike omavalitsuste tulubaasi suurendada (nt turismimaksu sätestamisega), on võimalik pöörduda Rahandusministeeriumi poole.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristi Lahesoo 693 8409
Kristi.Lahesoo@oiguskantsler.ee

Vallo Olle 693 8445
Vallo.Olle@oiguskantsler.ee